DIN NOU DESPRE MUZEELE ȘCOLARE

M. DUMITRESCU

Se observă în ultimii ani o intensă preocupare în direcția organizării unor muzee școlare noi, al căror număr s-a amplificat în mod impresionant. Aproape că nu există școală pe lîngă care să nu funcționeze o astfel de unitate, sau măcar un colț muzeistic. Privite, din punct de vedere didactic, ca anexe ale procesului instructiv-educativ, în multe dintre ele există piese de o deosebită valoare, rod al muncii entuziaste, plină de abnegație și pasiune, depusă de cadrele didactice, de pionieri și elevi, principalii făuritori ai acestor unități culturale a căror importanță, în special în direcția educării tinerei generații în spiritul respectului profund față de trecutul istoric al patriei noastre, față de valorile culturii materiale și spirituale ale înaintașilor, față de adîncile transformări și mărețele victorii obținute în ultimii ani de poporul nostru, nu o poate nega nimeni.

În „Revista muzeelor" au apărut numeroase articole de prezentare a unor astfel de muzee, în care însă autorii s-au mulțumit cu simpla consemnare a unor fapte, vorbind în special despre importanța educativă a acestor acțiuni, despre unele piese sau colecții, ocupîndu-se în mai mică măsură de constituirea patrimoniului, aspect pe care noi îl considerăm esențial deoarece ni se pare că tocmai acțiunea de strîngere a pieselor (fie ele de arheologie, istorie, etnografie, științele naturii) este cea care se adresează cel mai direct pionierilor și școlarilor, influențează cel mai mult, am zice hotărîtor, viitoarea lor atitudine față de trecutul istoric, de bogățiile și frumusețile patriei noastre. Și tocmai din această cauză, responsabilitatea celor care dirijează acțiunea de care ne ocupăm capătă o însemnătate deosebită. Nimic nu trebuie făcut la întîmplare, în grabă, în spiritul unui „concurs" între județe sau școli, prin orice mijloc, numai pentru a raporta o acțiune.

Vorbind despre această explozie de muzee școlare din ultima vreme trebuie să o legăm de acțiunea, nu fericit denumită „Căutătorii de Comori", inițiată și patronată de Consiliul Național al Organizației Pionierilor, Consiliul Culturii și Educației Socialiste și Ministerul Educației și Învățămîntului, acțiune care a condus la realizarea unui impresionant număr de muzee și colțuri muzeale școlare.

Fără îndoială, ideea organizării „Căutătorilor de comori" este valoroasă în sine, ea contribuind la educația patriotică a elevilor și pionierilor, însă înțeleasă greșit poate avea urmări opuse scopului declarat.

Cînd afirmăm acestea ne gîndim la faptul că se cere factorilor direct responsabili (cadrele didactice de specialitate) mare grijă în alegerea acțiunilor și în dirijarea lor pentru a evita unele prejudicii care pot fi aduse așezărilor arheologice, monumentelor istorice sau ale naturii, valorilor etnografice.

Dacă în unele locuri s-au produs, în cadrul acțiunii de constituire a colecțiilor muzeelor școlare unele fapte de-a dreptul reprobabile, pentru care nu există justificări, credem că de vină sînt atît cadrele didactice respective cît și vechiul regulament al Căutătorilor de comori, insuficient de ferm în orientarea acțiunii. Vara anului trecut am avut ocazia să luăm cunoștință de proiectul noului regulament, întocmit pe baza unei largi consultări a specialiștilor în care sînt eliminate o serie de neclarități, se stabilesc modalități precise de colaborare între rețeaua instituțiilor muzeale de stat și muzeele școlare create de căutătorii de comori.

Am dorit această introducere pentru a reaminti unele principii care să delimiteze cadrul în care vom discuta în continuare un caz concret de constituire a unui muzeu școlar în comuna Valea Seacă, satul Topile, județul Iași.

https://biblioteca-digitala.ro

În luna iulie a anului 1972, tovarășul Mihalache Vasile, directorul Școlii generale de 10 ani din localitatea menționată ne-a trimis spre publicare un articol despre inaugurarea unui muzeu în școala pe care o conduce. Pe lîngă secția de arheologie și istorie de care ne vom ocupa mai pe larg, muzeul școlar din satul Topile mai conține obiecte etnografice și păsări naturalizate. Punctul de greutate al muzeului îl formează cele peste 3 000 de piese arheologice datînd din paleoliticul superior, neolitic, bronz, fier și feudalism.

Desigur, sîntem departe de a nega importanța noii unități în procesul instructiv-educativ al tinerei generații, ea ilustrînd prin exponatele sale istoria milenară a acelor locuri, obiceiurile, ocupațiile și portul locuitorilor, varietatea faunei locale. Însă, o anume frază din material ne-a reținut atenția, deoarece era vorba despre modul de realizare a secției arheologice a muzeului amintit. Citățm : *„Antrenînd pionierii și școlarii într-o adevărată campanie de strîngere a pieselor arheologice, colecția a crescut an de an...”*. În dorința lămuririi acestui aspect am scris autorului, solicitînd precizări despre munca de „strîngere a pieselor”, despre felul concret de lucru și de îndrumare a pionierilor.

Redăm, din scrisoarea primită la redacție, paragraful care ne interesează :

„După identificarea așezării neolitice... începe adevărata muncă de cercetări arheologice la sol, antrenînd în afara membrilor cercului (de istorie-geografie) aproape toți pionierii și școlarii de la Școala din Topile... Ca procedeu de cercetare am folosit metoda vînătorească, parcurgînd cu 40—60 elevi așezați în rînd, o anume tarla dintr-o parte în alta... Materialul adunat era supus, cu ajutorul acelorași pionieri și școlari, operațiunii de spălare, identificare și notare”.

Este important de subliniat faptul că, totuși, nu au fost efectuate de către pionieri săpături care ar fi distrus stațiunea arheologică respectivă. Cîteva dintre piesele colectate au făcut obiectul a două comunicări, publicate de tovarășul Mihalache Vasile în „Studii și cercetări de istorie veche” : este de reținut și faptul că articolele sînt însoțite de hărți care precizează limitele zonei cercetate.

Pînă aici lucrurile par bune, dar, citind cu atenție regulamentul acțiunii republicane Căutătorii de comori, reținem cîteva precizări esențiale pentru aspectul de care ne ocupăm.

Astfel, articolul 6 precizează limpede că *„În cazul unor descoperiri de faună și floră rară, de stațiuni arheologice necunoscute, a unor descoperiri întîmplătoare făcute cu ocazia lucrărilor agricole, de sistematizare, construcții etc., Căutătorii de comori sînt obligați să anunțe de îndată muzeul de stat apropiat sau Institutele Academiei R.S. România. Investigațiile pot continua numai cu avizul sau sub supravegherea persoanelor autorizate în baza prevederilor H.C.M. nr. 661/1955”*. Deci lucrurile sînt clar reglementate, așa că chiar aceste cercetări de suprafață trebuiau făcute numai în prezența unor persoane calificate ca atare.

Din fericire, situația muzeului școlar din Topile nu este chiar foarte gravă, pentru că nu au fost întreprinse „săpături” arheologice, iar tovarășul Mihalache Vasile, prin articolele publicate a atras atenția, deși tîrziu, specialiștilor asupra pieselor descoperite. Totuși, am considerat de datoria noastră să semnalăm cazul acestui muzeu școlar și să-l încadrăm în acțiunea vastă, care se desfășoară pe plan republican a Căutătorilor de comori, pentru că există, din nefericire, și cazuri în care au fost efectuate săpături arheologice de către elevi „îndrumați” de cadre didactice, iar cu obiectele găsite au fost puse bazele unor noi muzee școlare.

Ceea ce ni se pare cu deosebire regretabil este faptul că astfel de acțiuni, condamnabile din toate punctele de vedere, sînt popularizate și elogiate chiar în presa centrală.

Astfel „România liberă” din 31 martie 1972, la rubrica „Cotidiene”, a publicat o scurtă notă intitulată „Micii arheologi merită laude — dar cei mari?” în care se scriu următoarele : *„La școala generală din satul Voinești, comuna Lerești, există de mai mulți ani un cerc al micilor arheologi. Sub conducerea și îndrumarea profesorului lor de istorie, Bădescu Marin, elevii au descoperit adevărate comori : ruinele unei fortificații romane la nord-est de Cîmpulung și, de curînd, săpăturile lor au scos la iveală — pe o porțiune de un km lîngă satul Măilătoare — un val roman care își păstrează neallerat întreaga structură, de la bază pînă la palisada din chirpici. La aceste descoperiri se adaugă vestigiile expuse în muzeul școlii : fragmente de ceramică din secolele II—III e.n., o conductă de plumb și alte materiale de construcții din epoca romană. Așadar, micii arheologi din Voinești și-au făcut cu prisosință datoria și merită toate laudele...”*.

Considerăm că înserarea unor astfel de știri aduce un grav prejudiciu atît stațiunilor arheologice, compromise în urma săpăturilor efectuate de elevi, cît și respectului pe care aceștia trebuie să-l poarte istoriei noastre. Se crează și se întreține un greșit înțeles spirit de întrecere între școli, care pe baza acestui braconaj arheologic își întemeiază muzee cu ajutorul cărora vor să intervină eficient în procesul educației patriotice a tinerei generații.

Cu riscul de a ne repeta, atragem din nou atenția că nu numai muzeul școlar, înființarea sa ca atare, trebuie urmărită și considerată mijloc instructiv-educativ. Cel puțin tot atît de importantă este și calea de realizare a muzeului. Munca elevilor pe șantierele arheologice organizate, pe lîngă unele noțiuni de specialitate, va crea tinerilor participanți și o anume optică despre muzeu ca instituție științifică. Ei își vor da seama că piesele din inventarul muzeelor nu sînt descoperite prin „metoda vînătorească” ci în urma unor atente investigații și a unor cercetări documentare temeinice, că arheologia este o disciplină științifică cu legi și metode precise de cercetare.

https://biblioteca-digitala.ro